

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра фізики кристалів

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Перший проректор

“ _____ ” _____ 20__ р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(спеціальний курс)**

“Фізика нано – кристалів”

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напряму підготовки фізика
(шифр і назва напряму підготовки)

для спеціальності ____
(шифр і назва спеціальності (тей))

спеціалізації фізика нано - матеріалів
(назва спеціалізації)

факультету фізичний
(назва факультету)

Кредитно-модульна система
організації навчального процесу

Харків – 200__

“Фізика нано – кристалів”. Робоча програма навчальної дисципліни для студентів

(назва навчальної дисципліни)

за напрямом підготовки _фізика, спеціальністю _____ . „____”
_____, 200__.- __ с.

Розробники: (вказати авторів, їхні наукові ступені, вчені звання та посади).

Бойко Юрій Іванович, доктор фіз.- мат. наук, професор

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фізики кристалів

Протокол № ____ від. “ ____ ” _____ 20__ р.

Завідувач кафедру фізики кристалів

_____ (підпис)
“ ____ ” _____ 20__ р

(_Гриньов Б.В.)
(прізвище та ініціали)

Схвалено методичною комісією
_____ фізичного факультету

Протокол № ____ від. “ ____ ” _____ 20__ р.

“ ____ ” _____ 20__ р. Голова _____ (підпис)

(_Кібець В.І)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Кількість кредитів 2 –	Галузь знань _0402, фіз. мат. науки_ (шифр і назва)	Нормативна (за вибором)	
	Напрямок підготовки _040203, фізика_ (шифр і назва)		
Модулів –2	Спеціальність (професійне спрямування): _фізика_	<i>Рік підготовки:</i>	
Індивідуальні контрольні завдання (назва)		-3 -й	-й
Загальна кількість годин -36		<i>Семестр</i>	
		6 -й	-й
		<i>Лекції</i>	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних –2 виконання контрольного завдання – 1 год.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	36 год.	год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		год.	год.
		<i>Лабораторні</i>	
		год.	год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		год.	год.
		<i>ІНДЗ:</i> год.	
Вид контролю: проміжний контроль та екзамен			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

- для денної форми навчання -
- для заочної форми навчання -

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета .Ознайомлення з методами синтезу нано – кристалів та вивчення їх фізичних властивостей.....

Завдання .Щотижнева лекційна робота та виконання індивідуальних контрольних завдань.....

У результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати: методи синтезу та фізичні властивості нано – кристалів і матеріалів, виготовлених на їх основі.....

вміти: вільно орієнтуватися у науковій літературі з даного напрямку наукових досліджень, прогнозувати зміну фізичних властивостей кристалів при зменшенні їх розміру до декількох нано – метрів, вміти пропонувати застосування нано – кристалів для різноманітних технічних цілей.....

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. ....

Тема 1. Метричне та фізичне визначення нано – кристалу як об'єкту досліджень.....

Тема 2 Методи синтезу нано – кристалів та нано – матеріалів (загальна інформація).

Тема 3 .Газофазний метод синтезу нано - кристалів.

Тема 4. Плазмо – хімічний синтез нано – кристалів.

Тема 5. Хімічні методи синтезу нанокристалів.

Тема 6. Механо – синтез нано – кристалів.

Тема 7. Метод синтезу нано – кристалів шляхом термічного розпаду та поновлення.

Тема 8. Методи визначення розмірів нано – кристалів.

Тема 9. Методи формування нано – матеріалів на основі нано – кристалів.

Модуль 2.

Тема 1. Фізичні властивості окремих нано – кристалів. Структурні та фазові перетворення. Термодінаміка нано – кристалів.

Тема 2. Зміна параметру кристалічної ґратки нано – кристалів.

Тема 3. Теплові властивості нано – кристалів.

Тема 4. Магнітні властивості нано – кристалів.

Тема 5. Електричні властивості нано – кристалів.

Тема 6. Оптичні властивості нано – кристалів.

Тема 7. Механічні властивості нано – кристалів.

Тема 8. Методи синтезу матеріалів на основі нано – кристалів.

Тема 9. Фізичні властивості матеріалів, синтезованих на основі нано – кристалів.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин												
	Денна форма						Заочна форма						
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль 1													
Теми 1. - 9		18			4,5								
.													
Разом за модулем 1	22,5	18			4,5								
Модуль 2													
Теми 1 - 9		18			4,5								
Разом за модулем 2	22,5	18			4,5								

Усього годин													
Модуль 3													
Індивідуальне науково-дослідне завдання													
Усього годин													

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	...	...
2	...	...
	Разом	

9. Індивідуальні контрольні завдання

1. Оценить размер нано – кристалла, у которого число “приповерхностных” атомов равно числу “объемных атомов”.
2. Оценить размер нано – кристалла, у которого поверхностная энергия сравнивается с объемной энергией.
3. Оценить размер нано кристалла, у которого расстояние между энергетическими уровнями электронов сравнивается с величиной $-kT$.
4. Привести примеры проявления квантово – размерного эффекта для нано – кристаллов.
5. Обсудить изменение тепловых свойств нано – кристаллов в сравнении с массивными кристаллами.
6. Обсудить причины изменения магнитных свойств нано – кристаллов в сравнении с массивными кристаллами.
7. Привести примеры особенностей фазовых превращений в нано – кристаллах.
8. Описать основные методы синтеза металлических нано – кристаллов.
9. Температура плавления нано – кристаллов и термодинамическое описание изменения равновесных параметров в них.
10. Описать основные методы синтеза нано – структурированных материалов.
11. Физическая природа изменения оптических свойств нано – кристаллов.
12. Свойства нано – структурированных материалов (примеры).
13. Изменение свойств нано – кристаллов при изменении плотности свободных электронов (примеры).
14. Свойства нано – композитных материалов (примеры).

10. Методи навчання

Лекції та виконання контрольних завдань.

11. Методи контролю

Модульний контроль, перевірка контрольних завдань, екзамен.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для заліку

Поточне тестування та самостійна робота									Сума
Модуль 1					Модуль 2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	100

T1, T2 ... T9 – теми модулів

Приклад для екзамену

Поточне тестування та самостійна робота											Підсумковий семестровий контроль (екзамен)	Сума	
Модуль 1			Модуль 2				Модуль 3				40	100	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11			T12

T1, T2 ... T12 – теми модулів

Приклад за виконання курсової роботи

Пояснювальна записка	Ілюстративна частина	Захист роботи	Сума
до	до	до	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		
60-69	D	задовільно	
50-59	E		
1-49	FX	незадовільно	не зараховано

13. Методичне забезпечення

14. Рекомендована література

Базова

- 1 Суздаєв І. Р. Нанотехнологія, Москва, 2006, -592 с..
2. Кобаяси Н., Введєгніє в нанотехнологію, Москва, 2008, -134с..
3. Рагуля А.В., Скороход В.В., Консолидированные наноструктурные материалы, Киев, «Наукова думка», 2007, -374 с..
4. Гусєв А.И., Наноматеріали –структура, технології, Москва., «Физматлит», 2005, -397 с..

Допоміжна

15. Інформаційні ресурси

.....Екзаменаційні білєти до курсу “Фізика нано – кристалів.

(на російській мові)

Билет №1.

Газофазный синтез (конденсация паров) нано – кристаллов.

Билет №2.

Плазмохимический метод синтеза нано – кристаллов.

Билет №3.

Получение нано – кристаллов путем осаждения из коллоидных растворов.

Билет №4.

Синтез нано – кристаллов путем термического разложения и восстановления.

Билет №5.

Механо - синтез нано – кристаллов.

Билет №6.

Детонационный синтез и метод электро - взрыва для получения нано – кристаллов.

Билет №7.

Методы определения размеров нано – кристаллов.

Билет №8.

Структурные и фазовые превращения в изолированных нано – кристаллах.

Билет №9.

Фононный спектр и теплоемкость изолированного нано – кристалла.

Билет №10.

Слабые магнитные свойства (диа – и пара – магнитные) нано – кристаллов.

Билет №11.

Ферромагнитные свойства нано – кристаллов и суперпарамагнетизм.

Билет №12.

Оптические свойства нано – кристаллов.

Билет №13.

Оптические и люминесцентные свойства полупроводниковых нано – кристаллов.

Билет №14.

Изменение электронной подсистемы в нано – кристаллах с помощью внешнего электрического поля.

Билет №15.

Изменение плотности электронов в нано – композитах.

Билет №16.

Изменение свойств нано – кристаллов с измененной плотностью электронов.

Билет №17.

Методы получения нано – структурированных материалов. Примеры.

Билет №18.

Физические свойства нано – структурированных материалов. Примеры.